

Ima vsak četrtek in velja s poštno vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 din., pol leta 16 din., četr leta 8 din. Izven Jugoslavije 56 din. Naročnina se pošlje na upravnstvo Slovenskega Gospodarja v Mariboru, Koroška cesta 5. Išli se določijo do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravišnje sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za vedanje oglaševalcem posredniški stroški. Reklamacije se pošiljajo prosto. Čekovni račun poštnega urada Ljubljana št. 10.603. Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

31. številka.

MARIBOR, dne 31. julija 1934.

58. letnik.

Kako smo se zbirali in zborovali prva leta.

Pred dobrimi dvajsetimi leti se je pri nas na Slovenskem Stajerskem pričelo veliko mladeniško gibanje. Skoro nepričakovano se je pojavilo. Slovenski mladeniči so se strnili v idealno lepe in čvrste organizacije. Srečnega in pomlajenega se čutim, ko mi je poverjena naloga, da naj opišem, kako smo se tedaj mladeniči organizirali. Spomin na tisto dobo je sladek; vzbuja mi v srcu posebno radost. Mislim, da imajo iste občutke tudi vsi moji mladostni tovariši iz te dobe.

Kako je prišlo do takratnega velikega mladeniškega gibanja? Potreba po organizaciji, sila razmer je gnala mladeniče tedaj k temu, da so si za tedanje razmere ustvarili mogočno organizacijo.

Mladeniči so pogrešali skupnih stikov, zvez, ki bi gojile vzajemnost med mladimi Slovenci po posameznih župnijah, dekanijah in okrajih. Osobito smo tedaj pogrešali mladeniči medsebojno širšo spoznavanje. Najhuje pa je občutila mladina pomanjkanje izobraževalnih organizacij. Sinovi slovenskega kmeta, viničarja in delavca po končani ljudski šoli niso imeli torišča, kjer bi se pripravljali za svoj poklic in življenje. Prepuščeni so bili samim sebi. Po posameznih župnijah so že sicer bila ustanovljena bralna društva, ponekod tudi Marijine družbe, ali to so bile zelo redke postojanke. Želja po izobrazbi, pravi slovenski in krščanski izobrazbi, kakor jo je oznanjal naš nesmrtni Slomšek, ta želja je premagala težke ovire in ustvarila na Slovenskem Stajerskem veličastno mladeniško gibanje in organizacijo.

Se nekaj drugega je naše mladeniče nagnilo k temu, da so si ustvarili svojo organizacijo, da so razvili živahno mladeniško gibanje. Nemškustarstvo, odpadništvo in z njim združeno šnopsarstvo je bilo po vseh delih naše ožje slovenskoštajerske domovine silno razširjeno. Podobno je bilo kugi. Ni je bilo župnije, občine, kjer so nemškutarska in šnopsarska kuga ne bi razpasla. V enem kraju je divjala bolj, v drugem manj.

Z nemškustarstvom, katerega je umetno gojil poleg šnopsa še ptujski »Stajerc«, pa je bila ozko zvezana tudi verska malomarnost, brezbriznost. V letih 1890 do 1900 se je odpadništvo skupno z versko malomarnostjo silno razpaslo. Sovražniki slovenskega katoliškega naroda so se zakleli, da naš mali narod ugonobijo predvsem s tem, da ga odvrnejo od verskega, katoliškega življenja. Slovenska duhovščina, ki je skušala zaježiti narodno in versko odpadništvo, je bila izpostavljena hudim in osudnim napadom in preganjanju. Z redkimi izjemami je bilo v tisti dobi vse, kar ni čutilo katoliško, na strani naših narodnih protivnikov. Veljalo je pravilo: »Kdor katoličan, ta iskren Slovenec, kdor Slovenec, ta zvest katoličan.« Ogromna večina izobražencev je bila v nemškutarskem taboru. Da bi nas Slovence poprej in sigurno potujčili, so domačim odpadnikom prišli na pomoč še njih zavezniki iz tujine. Ravno v teh letih se je pričela borba za slovensko šolo, za slovensko zemljo v najhujši meri. Društva Stidmark, Schulvereine, Gustav-Adolfvereine, Heimstätt in desetero drugih so delovali na velikem in peklensko-hudobnem načrtu: potujčiti naš rod.

Vse to je vzbudilo tedanjo slovensko mladino, osobito mladeniče. Navduševali so nas k organizaciji, navduševali k medsebojnemu bratoljubju, krščanski in narodni zavesti ter izobrazbi mladi gospodje kaplani in naši katoliškomisleči visokošolci (akademiki). Slovenski mladeniči na Stajerskem smo imeli svojega malega Kreka. Bil je to mladi kaplan Franc Gomilšek, sedanjí še vedno mladeniško-živahni in navdušeni župnik pri Sv. Benediktu v Slov. g. Seveda je imel g. Gomilšek celo vrsto sotrudnikov, raztresenih po slovenskoštajerskih župnijah. Ali mirno moramo priznati, da je naš Gomilšek bil pravi umetnik glede organizacije. Znal si je mladeniče pritegniti nase, kakor malokateri. Iz Jarenine, naše prestolice gornjega dela Slovenskih goric, je razpletel g. Gomilšek najprvo mrežo po Slovenskih goricah. Od tam jih je razširil vedno dalje in dalje.

Imel je poseben način, privabiti mladeniče k sebi. V Jarenino, v skromno keplarijo, prekrščeno v »Čitalnico«, smo hodili fantje od blizu in daleč. Tista hišica ob cesti v prijazni, starodavni Jarenini, bi zaslužila res, da se ji da naziv »hiša zarotnikov.« Neka izvanredna privlačna sila je bila v njej. Naš mali Krek nam je tam dajal nauke, podlago za organizacijo. Učil nas je nastopati, dopisovati, govoriti in dajal nasvete, kako naj širimo lepo mladeniško gibanje. Vedno več se nas je zbiralo krog Gomilškega. Iz celih Slovenskih goric so prihajali tovariši. Moja blaga rajna mati so mi večkrat rekli: »Ali znajo jareninski gospod kaplan coprati ali kaj, da neprestano hodite fantje v Jarenino?« G. Gomilšek pa ni bil zadovoljen s tem, da si je med mladeniči vzgojil pionirje za organizacijo, ampak on je po vseh delih lavantinske vladikovine osrčil svoje mlade duhovske tovariše, da so pričeli z mladeniškim pokretom. V Jarenini je Gomilšek ustanovil prvo Mla-

deniško zvezo. Zveze so nato rastle po vseh župnijah kakor gobe po dežju.

Poleg g. Gomilškega in njegovih gospodov tovarišev je bil glavni pospeševatelj našega gibanja »Slovenski Gospodar« s svojim urednikom g. Anton Korošcem. V l. 1900 do 1905 najdemo v listu vse polno člankov, ki so navduševali mladeniče k organizaciji, izobrazbi, bratoljubju ter krščanski in narodni zavesti. »Slovenski Gospodar« je dobival od mladine in mladolinoljubov toliko dopisov, toliko člankov in drugega gradiva, da je naša Cirilova tiskarna morala začeti izdajati lastno mladinsko glasilo »Naš dom.« Ah, to je vzbudilo veselja med vrstami naše mladine, ko smo dobili svoje glasilo! Če listaš danes po starih številkah »Našega Doma«, se ti radosti zaiskri oko in porajajo se ti v duši sladki spomini na dobo velikega razmaha naše mladinske organizacije.

Od leta 1900 do 1905 se je mladeniško gibanje omejevalo na manjše sestanke, veselice in organizatorične zveze med fanti posameznih župnij. A valovi naše organizacije so pljuskal ivedno dalej in dalje. Mladeniči iz Slov. goric — kjer je vsekakor tekla zibelka naše organizacije — smo začeli zahajati k svojim tovarišem na Mursko polje, a oni so došli k nam na »Goričko.« Prleški fantje so šli nato preko Drave na Dravsko polje in dalje v Savinjsko dolino in Posavje. Prvotno mali sestanki so se polagoma razvili v velike mladeniške taborove. Uspeh vsega je bil: Mladeniči smo stopili iz ozkega domačega kroga ter smo se spoznali, sklenili smo iskreno bratstvo in to je bil tisti mogočni činitelj, ki je dal trd temelj organizacijam, ki so sledile naši. Smelo pa lahko tudi trdim, da je vse to dalo tudi nezrušljivo podlago veliki naši gospodarsko-zadružni in politični organizaciji. Naša stvar ni zidana na pesek, ampak ima neusahljive korenine v ljudstvu.

Leto 1903 je bilo leto velikih mladeniških taborov. Iz svojih zapiskov iz tiste dobe posnamemo, da je urednik »Slovenskega Gospodarja« in »Našega Doma«, g. Anton Korošec, povabil može in mladeniče za dne 14. maja 1903 v Maribor na posvetovanje. Zbralo se nas je kakih 40 v podzemskih prostorih delavskega bralnega društva »Maribor.« Sestavili smo si obširen načrt. Nato so se pričeli veliki mladeniški tabori, ki so bili združeni s cerkvenimi slavnostmi. Prvi tak tabor se je vršil na Ptujski gori dne 21. junija 1903. Udeležilo se ga je več tisoč mladeničev in staršev. Na tem taboru je slavnostni govornik in iskren prijatelj organizirane mladine g. dr. Anton Medved proglasil kot cilj in nalogo mladeničev:

»Pred Bogom otrok bodi,
Pred svet kot mož mi hodi!«

Drugi veličastni mladeniški tabor je bil dne 12. julija 1903 pri Sv. Trojici, oziroma pri Sv. Lenartu v Slov. gor., a tretji dne 16. avgusta v Petrovčah.

Naslednje leto in sicer 3. in 4. junija 1904, pa smo stajerski organizirani mladeniči poleteli na Kranjsko, da tudi svoje tovariše onstran Save navdušimo za organizacijo in za borbo. Pri Mariji Pomagaj na Brezju se je vršil ogromen mladeniški tabor, kakor ga Slovenja ni videla ne poprej in ne pozneje. Nezabni dr. Janez Krek je tam blizu Triglava zaklical v navdušenem govoru: »Mi gremo naprej, mi mladil!« In ta klic je donel po celi Sloveniji.

Višek nekdanje mladeniške organizacije smo dosegli, ko se je dne 3. in 4. septembra 1905 ustanovila Slovenska krščansko-socialna zveza, predhodnica sedanje Prosvetne zveze in leta 1908 v Ljutomeru Zveza slovenskih mladeničev. Ti dve organizaciji ste nam dali kasneje našega Orla, ki je prevzel tudi naloge mladeniških zvez.

Vsekakor lahko mirne duše trdimo, da je naše mladeniško gibanje otelo na stotine, če ne na tisoče slovenskih mladeničev narodne in moralne smrti. Vzgojilo je neustrašene boritelje za krščansko stvar in za svobodo in samostojnost slovenskega rodu. Tovarišem, ki so pomagali orati ledino, a so žal že legli k večnemu počitku, ohranimo blag spomin. Onim, ki se še sedaj kot možje zvesto in neustrašeno naprej borite za zvišene naše cilje, pa iskren pozdrav!

Franjo Žebot,
nekdanji predsednik Zveze slovenskih mladeničev.

Ivan Vesenjsek:

Iz življenja za življenje.

(Za mladinske dneve.)

Se sedaj so ljudje, ki nasprotujejo raznim stanovskim in mladinskim organizacijam. Nekateri delajo to iz zavisti, ker sami niso zmogni in ne sposobni, da bi kaj dobrega in poštenega skupaj spravili, drugi pa iz ljube neumnosti in omejenosti, ki je na svetu ne zmanjka, kakor tudi zavisti ne. Ker prirejamo mesca avgusta v Mariboru dneve za našo mladino, se bomo tukaj malo pogovorili o koristi organizacije in izobrazbe. Vzgledi so vzeti iz življenja, so torej resnični ter naj bodo nauk za življenje!

Dva župana.

Med številnimi možmi sem zgodaj v mladosti spoznal med drugimi tudi dva župana. Eden še živi in z vso spret-

nostjo in v nemo dela za svoje občane, drugega ni več med nami. Prvi je hodil in še sedaj prihaja na vsako politično in strokovno zborovanje, često celo z veliko potrpežljivostjo poslušati stvari, ki jih že več ali manj dobro zna, drugi pa ni šel prav nikamor. Prvi je sicer miren, a odločen mož, ki je občini in fari nešteto dobrega storil, drugi se je skril in zaklenil, če je videl prihajati žandarja ali kakšen boljši klobuk proti svoji hiši. Prvi se je vedno zavedal, da je od občanov izvoljen zastopnik občine, drugi je še bolj kakor ponižni hlapec v zadregi sukal svoj klobuk prav ponižno pred vsakim škricem. Prvi je sodeloval pri raznih narodnih organizacijah in čvrsto branil slovensko krščansko kmetstvo stališče, drugi ni pogledal ne knjige, ne časopisa. Nadaljeval bi lahko še primerjanje-toda mislim, da je že dovolj razvidno, kateri je boljši! Hvala Bogu, sedaj poznam po naši slovenski domovini na stotine dobrih, samozvestnih, delavnih županov in odbor-nikov. Vsi so se izobraževali in spopolnjevali v naših društvi, čitali so naše časopise in hodili na naša strokovna zborovanja. Zato imamo Slovenci ugled in smo zreli za lastno upravo. Ljudstvo ima v teh moških jamstvo, da ga nihče zavajal in osleparil ne bo!

Organiziran in neorganiziran fant.

Izpregovori s fantom le par stavkov, pa boš vedel, ali je pogledal kakšno knjigo ali časopis in ali sodeluje kje v pametnem društvu, odkar je zapustil klopi domače šole. Ogromna večina tistih, ki hodijo k Orlu, v mladeniške zveze, sodelujejo pri bralnih in izobraževalnih društvi, zna okretno in izobraženo nastopati: hoja, pogled, odgovor, vse priča o njegovi izobrazbi. Mirno in uljudno nastopa in nikdar ni v svojem obnašanju v zadregi. Izsilil si s tem spoštovanje in upoštevanje pri drugih stanovih. Zna tudi primerno sebe in svoj stan nasproti drugim braniti.

Imamo pa še žalibog precejšnje število takšnih fantov, ki pridejo v društvo in družbo, če najdejo v krčmo. Ti so čisto surovi divjaki, ki s kolom in nožem mislijo sebi izsiliti spoštovanje, pa ubijajo sebi in staršem ugled in dobro ime. Če ti stojijo nasproti, so ali surovi in neotesani ter svojo duševno revščino skušajo prikriti z ošabno neolikanostjo, včasih pa so boječi in negotovi. Ne vedo, kam bi stopili, kaj povedali, klobuk in roke: vse jim je v napoto. Ko dorastejo v može, so revčeki, ki morajo vprašati za vsako malenkost drugega in se dajo oslepariti od vsakogar.

Starši! Kakšnega naslednika hočete imeti v svoji hiši? Takšnega, kakoršni je prvi, ali takšnega, kakoršen je drugi. Mislim, da izbira ni prav nič težka! Da bodo pa vsi dobri, pošljite jih v naša poštena društva, da se izobražujejo ter na telesu in na duhu izpopolnjujejo! Poglejte si recimo naše može kmetke svoje poslance! Kako mirno, odločno in samozvestno, a brez ošabnosti nastopajo! Odkod imajo to? Vsi so stalno bili in delali v naših stanovskih, izobraževalnih in političnih društvi. Ali treba še jasnejših dokazov, da je treba mladini organizacij?!

Poslušajte, neyemi Tomažil!

Sv. Tomaž ni verjel, dokler ni otipal rane Gospodove. Odtod je nastal pregovor: »neverni Tomaž.« Tudi pri nas je zelo veliko nevernih Tomažev in ne verjamejo, dokler takorekoč stvari ne otipljejo. Zato bom iz sodobne politične zgodovine navedel par zgledov, ki več kot jasno pričajo, da je organizacija ne samo koristna, temveč naravnost potrebna.

Na Ruskem je med 100 milijoni ljudi okroglo 3 milijone delavcev po mestih. Od teh jih približno polovico imajo boljševiki v svojih organizacijah. Vse drugo prebivalstvo je neorganizirano. In kaj vidimo? Tisti milijon in pol vlada in gospodari po svoji mili in dragi volji, kakor pač hoče in zna, vsem drugim! Neorganizirano in nezavedno kmetstvo ljudstvo se je prej dalo voditi slepo od carja in njegovih generalov in velikašev, sedaj pa od boljševiških judov.

Ravno narobe je bilo na Nemskem, posebno na Bavarskem. Tudi tam so po nesrečni vojni napodili samooblastnega Vilhelma in druge, tudi tam so se polastili komunisti posebno na Bavarskem raznih mest in so mislili ustahovati vso deželo, toda tam imajo že desetletja dobre krščanske kmetke organizacije za mladino in može, in ti so znali nastopiti, pa so strli komunistične poizkuse v par dnehi!

Pri nas hoče Pribečevič in Žerjav izrabiti orjune in ustahovati slovensko kmetstvo ljudstvo. Ali se boste dali od teh ljudi vladati? Boste čakali vsi, kakor božji voleki, da vas oropa vaše svobode in državljanske pravice ter vam vsili svojo samovoljo? In te nasilne, batinaške organizacije še naj plačujete s svojimi davki? V trdnih organizacijah je odpora! To si dobro zapomnite!

Se nekaj v prevdarek!

Znana vam je oporoka kralja Svetopolka, da sloga jači, nesloga tlači. Vidite, organizacije budijo v mladini zavest skupnosti ter učijo spoznavati moč te skupnosti ter njihovo potrebo. Za slovensko kmetstvo ljudstvo ni zadosti, če odda ob volitvah svoj glas in še to često razcepljeno in narobe! Kdor se dandanes poslužuje najnovejših in